

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Vackert ode till Skärgårdshavet

Lundberg, Cecilia

Published in:
Skärgård

Published: 01/01/2020

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Lundberg, C. (2020). Vackert ode till Skärgårdshavet. *Skärgård*, (3), 70-71. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201148265>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kommentaren

Vackert ode till Skärgårdshavet

I juni 2020 lanserade Operation Det unika Skärgårdshavet, med Åbo universitets rektor emeritus, cellbiologen Kalervo Väänänen i spetsen, verket Skärgårdshavets blåa bok. Aktionsgruppen är namnstark och har nått ända upp till Finlands president med sitt budskap.

Operationen ska ha en eloge för att lansera verket på både finska och svenska sida vid sida. I boken framgår inte vem som står för den svenskspråkiga översättningen. Den är godkänd, men skulle ha tjänat på en ordentlig språkgranskning på sina ställen.

Boken inleds med en introduktion och bakgrund till Skärgårdshavet. Det är en genomgång av geologi, biologi, klimat och kultur. Kompletterat med det genomgående ytterst högkvalitativa och vackra bildvalet samt den snygga layouten, utgör första delen en utmärkt presentation av sydvästra Finlands unika skärgård. En text som passar för såväl undervisning på olika nivåer samt för de som vill få en första inblick i Skärgårdshavet.

Skärgårdshavets tillstånd presenteras med aktuell statistik och övergår sedan – bokens egentliga kärna – till att lista upp åtgärder som bör vidtas för att ändra på havets tillstånd och försäkra sig om ett livskraftigt hav också i framtiden. Arbetsgruppen listar tre huvudsakliga åtgärder till ett förbättrat miljötillstånd i Skärgårdshavet på lång sikt. Boken avslutas med ett antal röster kring Skärgårdshavets framtid, framförda av namnkunniga forskare och myndighetspersoner.

Med ett förflutet som forskare och marinbiolog med just Östersjöns eutrofiering och tillstånd överlag som specialgebit, kan jag inte låta bli att dra slutsatsen att Skärgårdshavets blåa bok borde ha utkommit för minst 20 år sedan. Problematiken är i stort sett densamma, även om forskarna för två decennier sedan mera talade om klimatförändringen som ett reellt hot, nu är den ett faktum. De stora frågorna för att vidta åtgärder är de samma då och nu: Vad? Hur? På vilket sätt?

Det är lätt att sitta vid skrivbordet och slå ett slag för yrkesfiskarnas fortlevnad. Men hur kan vi – forskare, myndigheter, konsumenter – rent konkret stödja deras slit och göra deras arbete någorlunda ekonomiskt bärkraftigt samtidigt som det är miljömässigt hållbart?

När **Paavo Virkkunen** från Visit Finland säger: "Det är viktigt är att man nu identifierat utmaningen och att man raskt tagit itu med problemet" (sidan 202), kan jag inte låta bli att ställa de uppenbara följdfrågorna: När är nu? Vad menas med raskt? Vem är man?

Trots att den blåa boken borde ha skrivits för 20–30 år sedan, lanseras den ändå på ett vis rätt i tiden. I en tid med flygskam, precis inför tröskeln till en sommar av hemester, i spåren av Covid-19. Detta om något borde få läsarna att stanna upp och reagera. Gällande att vakna sent eller inte, huvudsaken är att allmänheten vaknar överhuvudtaget. Helst innan det är alltför sent.

Nätverket bakom Aktörerna för Skärgårdshavet (grundat 2019) fortsätter också med sitt uppdrag och utlovar två seminarier per år framöver för att belysa Skärgårdshavet, dess tillstånd och fortlevnad. Jag hoppas då att de också ska inkludera en större andel forskare och experter från Åbo Universitets granne Åbo Akademi. Där finns mycket kunskap och mångårig expertis att komplettera med. Som svenskspråkig och med kännedom om hur svenskspråkig Åbolands skärgård är, kan jag inte låta bli att

reagera över hur osynligt just den kulturella aspekten behandlas i boken. Också en sak som kan betonas lite mer framledes.

Cecilia Lundberg

Flera röster om Skärgårdshavets blåa bok:

Skärgårdshavets blåa bok är mycket läsvärd, särskilt för dem som inte är så bra på att ta till sig faktaböcker med många kurvor och diagram, samt svårbegripliga begrepp. Jag känner otaliga högt utbildade personer som hoppar över svårsmält information, hur angelägen den än är. Det har vi inte råd med, i synnerhet som alldeles för många tror att Skärgårdshavet mår bättre än för 10 år sedan. Så är det *inte*. I denna bok finns förutom många otroligt fina bilder och intressanta fakta om bland annat skärgårdens växter och djur också flera avsnitt som garanterat tar alla läsare ur villfarelsen att läget är under kontroll. På slutet finns listat de åtgärder som måste genomföras i snabb takt, annars blir situationen för Skärgårdshavet ännu sämre.

”Vi har gemensamt förorsakat Skärgårdshavets nuläge, det är också vi som måste rätta till det.”

Nina Söderlund, medlem i nätverket Aktörer för Skärgårdshavet

--

För min del är alla initiativ med syfte att förbättra Skärgårdshavets tillstånd välkomna. Ingen metod är saliggörande och många av idéerna är helt oprövade.

Jag får intrycket av en djärv visionsbok snarare än en säker receptbok. Många av de föreslagna åtgärderna är inte heller direkt nya. Det är lite synd att forskningen ges begränsat utrymme, även om en del åtgärder innefattar manipulering av födovävar. Huvudaktörerna i Skärgårdshavets forskning är Skärgårdshavets Forskningsinstitut på Själö (Åbo universitet) och Skärgårdscentrum Korpoström (Åbo Akademi). En del av Själös forskning ryms med, men Åbo Akademis marina forskning i Korpoström lyser med sin frånvaro, trots att vi funnits där i 15 år.

Det är positivt att nyckelbiotoperna och organismerna nämns och visas. Däremot saknar jag presentationer av pågående forskningsprojekt och kunskapsstatus kring dessa. Finlands mest omfattande marina inventeringsprogram VELMU nämns inte alls.

Jag drar en lans för åtgärder i kombination med fortsatt forskning och mera positiv synlighet kring viktiga havsmiljöer, artmångfald och funktioner. Utan förståelse av dessa kan vi inte förutsäga de komplexa förändringar som övergödningen i samverkan med klimatstress för med sig, eller om vi når målsättningarna.

Christoffer Boström, biträdande professor i miljörelaterad Östersjöbiologi, Åbo Akademi

--

Titel: Skärgårdshavets blåa bok

Chefredaktör: Jaakko Ruola

Operation Det Unika Skärgårdshavet/Veijonen Consulting Oy

ISBN 978-952-69442-2-7, häftad; ISBN 978-952-69442-3-4, e-bok

Åbo 2020 (225 sidor)

[\(https://www.ainutlaatuinensaaristomeri.fi/\)](https://www.ainutlaatuinensaaristomeri.fi/)